

РОЛЬ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА У ФОРМУВАННІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

І.А. Соколовська, кандидат медичних наук, ст.викладач
Запорізький державний медичний університет
Irinasokol10@meta.ua

Глобальна продовольча безпека є питанням номер один на усіх міжнародних конференціях. Індикаторами стану продовольчої безпеки експерти FAO (Продовольчої сільськогосподарської організації ООН) вважають обсяг перехідних (до наступного врожаю) запасів зерна та рівень його виробництва в середньому на душу населення. Гарантують продовольчу безпеку перехідні запаси, яких вистачає на 60 днів. Закон України «Про основи національної безпеки» ще з 2003 року визначає основні загрози продовольчій безпеці країни, серед яких

незбалансоване споживання продуктів харчування населенням; низький рівень споживання продуктів тваринного походження; висока частка витрат домогосподарства на продукти харчування у структурі загальних витрат; висока диференціація вартості харчування за соціальними групами; низька ємність внутрішнього ринку за окремими продуктами; сировинний характер експорту сільгосппродукції; зростання цін на сільгосппродукцію на внутрішньому ринку; відсутність контролю за безпечністю продуктів харчування. За цими критеріями рівень продовольчої безпеки України останнім часом знизився до критичної межі.

За калорійністю та якісним складом раціону харчування Україна перейшла від рівня розвинених країн (3300–3800 ккал) до межі продовольчої безпеки (2500 ккал), а за споживанням протеїнів тваринного походження опинилася нижче цієї межі, оскільки 30% продуктів тваринництва є у дефіциті. Найбільше відставання від норм, наприклад у 2010 році, спостерігалось по молоку і м'ясопродуктах – на 46%, плодах, ягодах та винограду – на 46%. З іншого боку картопля, хлібопродукти та олія споживаються понад норму. Таким чином можна зробити висновок, що харчування є незбалансованим.

Частка витрат домогосподарств на продукти харчування досить висока. Так, у 2009 році сукупні витрати домогосподарств на харчування становили 52% при граничному показнику 60%. Разом з тим слід зазначити, що порівняно з країнами, що розвиваються та за показником виробництва зерна на душу населення (понад 1 т порівняно із світовим показником 450 кг) Україна має непоганий потенціал у забезпеченні продовольчої безпеки.

Продовольча безпека згідно із Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України» визначається як захищеність життєвих інтересів людини, яка виражається у гарантуванні державою безперешкодного економічного доступу людини до продуктів харчування з метою підтримання її звичайної життєвої діяльності.

Тут усе логічно, проте слід звернути увагу на те, що в Україні ще не сформована належна інституційна база для формування стійкого балансу виробництва і розподілу продовольства в суспільстві, а це значно обмежує регулятивні можливості державних інститутів на відповідних ринках. Можливо, частково вирішить цю проблему в Україні прийняття Закону «Про продовольчу безпеку», де буде чітко окреслено повноваження органів державного управління у сфері продовольчої безпеки, заходи зі створення та зберігання стратегічних запасів продовольства тощо. У законопроекті визначено основні

завдання у сфері формування продовольчої безпеки. Граничним значенням індикатора достатності запасів зерна у державних ресурсах, котрий визначається як співвідношення між обсягами продовольчого зерна в державному продовольчому резерві та обсягами внутрішнього споживання населенням хліба і хлібопродуктів в перерахунку на зерно, вважається рівень 17% , що відповідає 60 дням споживання.

Це корелює зі стандартами FAO. Граничним значенням індикатора економічної доступності продуктів, що вираховується як частка сукупних витрат на харчування у загальному обсязі сукупних витрат домогосподарств, є рівень 50%. Граничним значенням індикатора продовольчої незалежності по окремому продукту, що визначається як співвідношення між обсягом імпорту окремого продукту в натуральному вираженні і місткістю його внутрішнього ринку, є 20%. У законопроекті визначено, що фізична доступність харчових продуктів визначається як структура джерел реалізації продовольчих товарів на ринку, наявність мережі роздрібної торгівлі в розрахунку на 10000 осіб, кількість торгових місць на продовольчих ринках в розрахунку на 10000 осіб, кількість підприємств малого бізнесу в сфері торгової діяльності на відповідній території, стан розвитку оптової торгівлі продовольчими товарами, наявність основних видів продовольчих товарів у роздрібній торговельній мережі та на ринках відповідної території та асортимент продовольчих товарів у роздрібній торговельній мережі на відповідній території.

Знову ж таки, основна увага приділена фізичній доступності продовольства. Але чому в Україні такі катастрофічні показники споживання продукції тваринництва, ягід тощо? На жаль, тому, що більшість населення не може собі дозволити побавитися свіжими фруктами та овочами взимку, а м'ясом взагалі круглий рік. Зарплатня не встигає за ростом цін на продовольство. Саме тому необхідно робити акценти не на фізичній доступності продуктів харчування, а скоріше на економічній. Або, користуючись порадою урядовців, займатися садівництвом та городництвом власноруч.

Звичайно, необхідно відновлювати і розвивати вітчизняне виробництво продуктів харчування та сировини. Проте все ж обов'язково контролювати підтримання фізичної та економічної доступності безпечних продуктів харчування згідно з нормами. Різке подорожчання продовольства у світі негативно впливає на рівень цін на продукти харчування і в Україні. Проте й відкриває нові можливості для експортно-орієнтованих галузей, як-от рослинництво та переробка.

Механізми державного регулювання повинні бути достатньо

гнучкими, щоб захищати вітчизняних виробників продовольства не йдучи в розріз з вимогами СОТ. Тобто допустимі заходи для захисту вітчизняних виробників шляхом мит і тарифів на імпорту продовольства. Необхідно також посилити державний контроль за моніторингом балансу продовольства, щоб запобігти втратам від обмеження експорту.

Література

1. Концепція економічної безпеки України. – К. : Ін-т. екон. прогнозування ; кер. проекту В. М. Гесьць. – К. : Логос, 1999. – 56 с.
2. Предборський В. А. Економічна безпека держави : монографія / В. А. Предборський. – К. : Кондор, 2005. – 391 с.
3. Пастернак-Таранушенко Г. А. Економічна безпека держави. Методологія забезпечення : монографія / Г. А. Пастернак-Таранушенко. – К. : Київський економічний інститут менеджменту, 2003. – 320 с.
4. Лукінов І. І. Економічні трансформації наприкінці 20-го сторіччя / І. І. Лукінов. – [Б. м. : б. в.], 2000. – 201 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrkniga>.
5. Шкаберін В.М. Механізми державного регулювання системи продовольчої безпеки // Актуальні проблеми державного управління: 36. наук. пр. - Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2006. - №1 (27). - Ч. 1. - С. 241-249.
6. Шкаберін В.М. Продовольча безпека як основа формування та розвитку аграрної політики держави // Держава та регіони. Серія: Державне управління. - 2005. - №1. - С. 119-124.